

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2021

6.4.2023 - | Vláda ČR

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2021 (dále jen „Zpráva“) je zpracována na základě podkladů, které byly Úřadu vlády České republiky (dále jen „Úřad vlády“) na jeho žádost poskytnuty jednotlivými orgány státní správy a dalšími institucemi, zejména Muzeem romské kultury (dále jen „MRK“).

Významným zdrojem informací navíc byli krajští koordinátoři pro romské záležitosti, kteří stejně jako v předchozích letech zpracovali podklady dle osnovy vypracované Úřadem vlády. Jednotlivé kapitoly jsou doplněny o informace plynoucí ze závěrečných zpráv o realizaci projektů v rámci dotačních programů Podpora terénní práce, Podpora koordinátorů pro romské záležitosti a Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce, informace poskytnutých členy Rady vlády pro záležitosti romské menšiny (dále jen „RVZRM“), nestátními neziskovými organizacemi (dále jen „NNO“) a veřejně dostupnými statistikami a informacemi o romské menšině.

Do Zprávy byla doplněna rovněž relevantní data z nejnovějšího výzkumu Agentury EU pro základní práva k situaci Romů v zemích EU, a to i na základě konzultací s RVZRM a zejména požadavku jejich občanských členů o doplnění těchto dat do Zprávy. Výzkum „Roma in 10 European Countries“ (dále jen „Roma Survey 2021“) byl realizován v roce 2021 a jeho hlavní výsledky byly zveřejněny v říjnu 2022. Stejně jako výzkum z roku 2016 zahrnul tento výzkum rovněž Českou republiku. Data z Roma Survey 2021 jsou zajímavá tím, že umožňují nejen srovnání situace s jinými zeměmi EU, kde žijí početné romské menšiny, ale též sledování vývojových trendů.

V roce 2021 stejně jako v předchozích letech působila v ČR řada romských a proromských organizací. Na centrální úrovni byla činná střešní organizace RomanoNet, z. s. Některé z romských organizací se stávají silnými profesionálními subjekty, které hospodaří s rozpočty v řádu desítek milionů Kč a mají desítky zaměstnanců. Značná část organizací však působí na místní úrovni. Podrobnější studie neziskového segmentu romských a proromských organizací zatím chybí. To je jeden z důvodů, proč se zprávy o stavu romské menšiny doposud věnují převážně aktivitám veřejného sektoru, které jsou lépe zmapované, a činnost romských a proromských organizací zachycují spíše „shora“, tj. především je popisují jako příjemce dotací.

Život romské menšiny i činnost romských a proromských NNO byl i v roce 2021 poznamenán pokračující pandemií covid-19. Zejména prvních pět měsíců roku 2021 platila přísná protiepidemická opatření, což mělo dopad na připravované aktivity romské menšiny. Řada kulturních či vzdělávacích aktivit romských a proromských NNO byla zrušena, odložena nebo se přesunula do online prostoru.

V roce 2021 proběhlo historicky první online Sčítání lidu, domů a bytů. Sčítání lidu předcházela kampaň organizovaná státní správou a neziskovým sektorem. Poprvé od sčítání lidu v roce 1991 byl ve sčítání zaznamenán značný nárůst počtu osob hlásících se k romské národnosti. Počet osob hlásících se k romské národnosti nicméně ani zdaleka neodpovídá odhadům počtu Romů v ČR. Nadále se tedy potýkáme s nedostatkem dat o romské menšině v ČR. Zpráva proto vychází zejména z kvalifikovaných odhadů krajských koordinátorů či v oblasti vzdělávání z odhadů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a rovněž z několika výzkumů zaměřených na romskou menšinu, které proběhly nebo byly zveřejněny v roce 2021. Důležitým zdrojem informací jsou výzkumy zaměřené na sociálně vyloučené lokality, jelikož vycházíme z odhadu, že Romové tvoří 57 % obyvatel SVL.

Jinou zaznamenáníhodnou událostí roku 2021 bylo, že po dlouholetém úsilí o odškodnění obětí protiprávních sterilizací byl v roce 2021 schválen zákon č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů, a to s účinností od 1. ledna 2022.

Rok 2021 byl také rokem, kdy byla přijata nová Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 (dále jen „Strategie“), na které kancelář RVZRM v letech 2020 a 2021 společně se zástupci romských a proromských NNO sdružených v RomanoNet intenzivně pracovala. Zásadními opatřeními obsaženými v tomto dokumentu jsou např. vytvoření postu zmocněnce vlády pro romské záležitosti do roku 2022.

Podobně jako v předchozích letech bylo hodnocení dopadů realizovaných aktivit komplikováno faktem, že v České republice nejsou plošně sledovány počty Romů a jejich účast na aktivitách NNO a jednotlivých orgánů státní správy. V případě počtu Romů uvedených v této Zprávě proto jde zpravidla o kvalifikované odhady zainteresovaných aktérů, zejména z řad krajských koordinátorů pro romské záležitosti, romských poradců v obcích s rozšířenou působností či terénních pracovníků, není-li uvedeno jinak.

Obsah a struktura Zprávy jsou obdobné jako v předchozích letech. První kapitola je však výjimečně věnována Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021. Druhá kapitola se zabývá tématem soužití Romů a většinové společnosti. Kapitola zároveň shrnuje nejdůležitější události roku 2021, které mohly ovlivnit vztahy romské menšiny a většinové společnosti. Ve třetí kapitole je představeno institucionální a finanční zabezpečení romské integrace. V této kapitole je uveden přehled vyhodnocení využití dotací poskytnutých ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin, v tomto případě na podporu aktivit romské menšiny.

Další kapitoly popisují situaci v jednotlivých oblastech integrace. Postupně je tak představeno téma vzdělávání a aktivity MŠMT. Návazně je otevřeno téma zaměstnanosti, a to včetně bližších informací o aktivní politice zaměstnanosti, sociálním podnikání a diskriminaci na trhu práce. Následně jsou začleněny tematické kapitoly věnující se bydlení a zdraví. Zpráva je rovněž doplněna o téma romské kultury, dějin a jazyka, informace k pietním místům romského holokaustu a aktivitám MRK.

<https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/zprava-o-stavu-romske-mensiny-v-ceske-republice-za-rok-2021-204244>